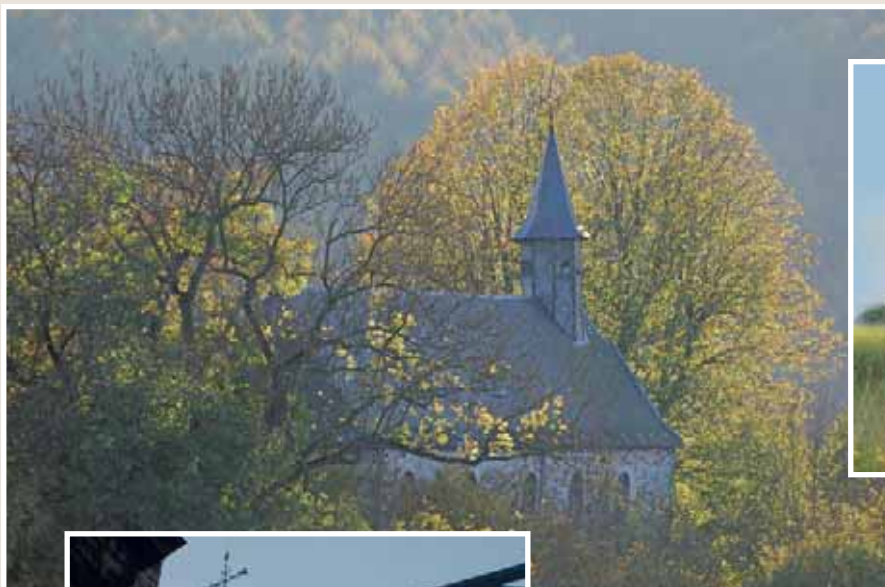

GROENE GIDS voor gebedshuizen

Inleiding

De Groene Gids voor Gebedshuizen is een leidraad voor de verantwoordelijken van religieuze gebouwen, de kerkfabrieken en de gemeenten om de ecologische voetafdruk van hun activiteiten en gebouwen te verkleinen. Zo kunnen zij samen een belangrijke bijdrage leveren aan een duurzame toekomst.

Deze gids wil geen regels voorschrijven of pasklare antwoorden op elk ecologisch vraagstuk bieden. Wel is het de bedoeling om ecologie als een belangrijk punt op de agenda van de kerkfabrieken te plaatsen en hen te inspireren om zelf aan de slag te gaan. Ook beheerders van andere (religieuze) gebouwen zullen in deze gids ecologische inspiratie vinden. Religieuze gebouwen zijn meestal niet ecologisch gebouwd en niet efficiënt op het vlak van energie. Denk maar aan de grote kerken waar men het nooit echt warm gestookt krijgt. Kleine en grote ingrepen kunnen deze gebouwen groener en energievriendelijker maken. Dat is niet enkel goed voor het milieu, maar ook voor de portemonnee én het comfort van de bezoekers.

Laat je inspireren door de succesverhalen van anderen en nieuwe technologieën. Herontdek oude gebruiken en tradities. En laat vooral je fantasie de vrije loop om van jouw gebouw een ecologisch pareltje te maken.

Inhoud

1. Informatie

De basisprincipes van duurzaam denken (en waarom dat een prioriteit zou moeten zijn bij al onze handelingen).

2. Inspiratie

Kleine en grote succesverhalen uit binnen- en buitenland inspireren. Maak kennis met enkele eco-trendsetters.

3. Actie

Checklists, doe-opdrachten én een lijst van organisaties, websites en publicaties helpen je op de weg naar een echte eco-parochie, -gemeente of -moskee. Waar wacht je nog op?

Hoofdstuk 1 | Informatie

Duurzaamheid

- Genoeg
- Voor iedereen
- Voor altijd

Het basisprincipe van duurzaamheid is niet ingewikkeld. De aarde produceert genoeg om in al onze behoeftes te voorzien en wij als mens kunnen ervoor zorgen dat iedereen krijgt wat hij nodig heeft, nu en in de toekomst. Hou bij al je aankopen en activiteiten onderstaande vuistregels in het achterhoofd.

1. Energie

- Verklein het verbruik in gebouwen en bij activiteiten (eredienst, vergadering, uitstap, ...)
- Zoek naar mogelijkheden voor het gebruik van hernieuwbare energie (zon, wind, water, warmte, biomassa, ...)

2. Mobiliteit

- Gebruik het STOP-principe: Stappen, Trappen (fiets), Openbaar vervoer, Persoonlijke auto

3. Natuur en biodiversiteit

- Gebruik dier- en milieuvriendelijke producten
- Bescherm en stimuleer de natuur in de omgeving van religieuze gebouwen, kerkhoven, kloostertuinen, ...

4. Afval

- Beperk je afval, vermijd verspilling
- Recycleer of composteer zoveel mogelijk

5. Inspireer Anderen

- Geef zelf het goede voorbeeld
- Geef deze gids door wanneer je hem niet meer gebruikt

Deze vuistregels voor duurzaamheid en ecologie zijn een uitdaging thuis, op het werk en binnen de geloofsgemeenschap. Respect voor het milieu gaat steeds samen met respect voor de mens en omgekeerd.

Hoofdstuk 2 | Inspiratie

Kleine en grote successen die elke dag opnieuw het verschil maken voor het milieu.

Kalmthout

Soms kan een kleine aanpassing een groot verschil maken. In Kalmthout zocht men al lang naar een manier om het energieverbruik van de kerk te doen dalen. Niet eenvoudig, want in de kerk worden ook vaak repetities gehouden. Men kwam er op het geniale idee om voor de orgelrepetitie niet de hele kerk, maar enkel de stoel van de organist te verwarmen. Een speciale firma heeft dit verwarmde orgelstoeltje ontwikkeld.

Antwerpen Linkeroever

Dat kerkfabriek van de Sint-Anna-ten-Drieënparochie te Antwerpen-Linkeroever heeft het intensiever gebruik en de herbestemming van haar gebouwen al verschillende jaren op de agenda staan en heeft al enkele stappen gezet naar echte duurzaamheid.

De parochiezaal wordt verhuurd aan de vzw ZET U. Die heeft de zaal omgebouwd tot het sociaal restaurant 'Bakboord' waar dagelijks meer dan 150 couverts worden geserveerd aan zeer democratische tarieven, al naargelang de financiële draagkracht van de bezoeker. Het restaurant is tevens een opleidingsproject. In 2011 werd de Sint-Anna-ten-Drieënkirk de eerste Belgische 'fietskerk'. Allerlei faciliteiten zorgen ervoor dat mensen er kort of lang tot rust kunnen komen. De elektrische fiets kan er opgeladen worden, bezoekers kunnen er hun afval kwijt, er is een toilet en een picknickplaats en de kerk ligt op een aangename fietsroute.

Naast duurzame verbouwingen, waarbij men onder andere zonnepanelen plaatste, wordt er ook aandacht besteed aan het multifunctionele gebruik van de kerk. In deze kerk is er niet alleen plaats voor liturgie. Er vinden ook tentoonstellingen, concerten en andere culturele evenementen plaats (www.anna3.be)

Schulen

De Sint-Jan de Doperkerk te Schulen werd gebouwd in 1939 en is dus, volgens kernormen, behoorlijk jong. Het huidige kerkbestuur is gevoelig voor milieu en natuur. Reeds lange tijd staat er een uilennestkast en kunstnesten voor huiszwaluwen. Beiden worden sporadisch bewoond. Er staat ook een ooievaarsplatform, al heeft nog geen enkele ooievaar er definitief zijn intrek willen nemen.

Het kerkbestuur heeft ook zonnepanelen geplaatst en gaf een architect de opdracht om na te denken over een zuinige en efficiënte verwarming. De transformatie van deze Limburgse kerk naar een echte Eckerk is dus volop aan de gang.

Boom

De kerkfabriek van de Heilig Hartkerk heeft in samenwerking met natuurpunt nestkasten voor torenvalken en gierzwaluwen opgehangen. Binnen in de kerk hebben ze enkele eenvoudige ingrepen gedaan om de verlichting milieuvriendelijker te maken. Waar mogelijk werden spaarlampen geplaatst en er werd zoveel mogelijk met verschillende circuits gewerkt, zodat men enkel de plaatsen verlicht die men gebruikt en niet steeds de volledige kerk.

Westvleteren

De monniken van de Sint-Sixtusabdij brouwen niet enkel een wereldvermaarde trappist, maar dragen ook het milieu een warm hart toe. Samen met architect bOb Van Reeth kozen ze voor een sobere, duurzame en milieuvriendelijke verbouwing van hun klooster. De oude abdijkerk werd herbestemd tot refter en bibliotheek. Ook in de kloostertuin en in de brouwerij wordt met de grootste zorg voor het milieu gewerkt, volgens de spiritualiteit van de trappisten. Bepaalde delen van de abdij zijn te bezoeken en er is tevens een gastenverblijf. (www.sintsixtus.be)

Er zijn trouwens heel wat kloosters en abdijen die milieuspanningen leveren, onder meer in Herkenrode, Avebode, Chimay,...

Bezige Bijtjes

Het gaat niet goed met de Vlaamse bij. Al enkele jaren daalt de populatie zienderogen. Dat is niet enkel jammer voor de bij zelf, maar ook voor de rest van de natuur, inclusief de mens. Bijen bewijzen ons immers een grote dienst door landbouwgewassen te bestuiven. Om het sympathieke bijenvolkje bij te staan, kan je zelf bijenkasten plaatsen. De Abdij van 't Park in Heverlee heeft educatieve bijenstanden en de ruïnes van de Sint-Baafsabdij in hartje Gent helpen de bij overleven in de stad. Als beloning voor je hulp, schenkt de bij je verse honing. Schuilt er een imker in jou?

Crisnée

In Crisnée lieten verschillende kerken zonnepanelen plaatsen. Deze worden verhuurd aan een energiemaatschappij. Met de huur wordt aanvankelijk de investering afbetaald, maar na enkele jaren bekent deze huur zuivere inkomsten. Zowel in Wallonië als in Vlaanderen hinkt het wettelijk kader jammer genoeg achterop waardoor het zeer moeilijk is voor kerkfabrieken om subsidies te verkrijgen voor het plaatsen van zonnepanelen.

Duitsland

Bij onze burens kijkt men al lang niet meer op van zonnepanelen op kerkdaken en op gebouwen in eigendom van de kerkgemeenschap. Enkele voorbeelden: de lutheraanse kerken van Broitzem en Cloppenburg, de evangelische kerk in Offenburg en de katholieke kerk in Freiburg. Tal van andere voorbeelden en meer informatie vind je op:

www.dbu.de/spunkte/kirchendaecher

Vaticaan

Het Vaticaan maakte in 2008 van renovaties aan het dak gebruik om meer dan 2000 zonnepanelen bovenop de audiëntiezaal Paulus VI te plaatsen. De surplus die hiermee geproduceerd wordt, verdeelt men over de rest van Vaticaanstad.

En jij? Hou ons op de hoogte van jouw initiatieven!

Hoofdstuk 3 | Actie

Gebruik de checklists op de volgende pagina's om na te gaan hoe duurzaam jullie nu al zijn en wat er beter kan. Je kunt deze checklists apart (bijvoorbeeld één per maand) doornemen, of allemaal samen. Wedden dat je veel nieuwe tips krijgt die bruikbaar zijn voor jouw gemeenschap?

Algemene informatie

Voor de meerderheid van de problemen aangehaald in de volgende checklists zal je meer informatie vinden op één van onderstaande portalsites van onze overheid.

Portaal Federale Overheid
www.belgium.be → Leefmilieu

Portaal Leefmilieu Brussel voor professionelen
www.leefmilieubrussel.be → Professionelen

De overheidsbedrijven en -diensten kunnen niet om hun sturende rol op het vlak van duurzaam beheer heen en geven hierin het voorbeeld aan de privébedrijven.

Portaal Vlaamse overheid
www.vlaanderen.be → Thema's → Natuur en milieu

Gebruik van energie en water

Aandachtspunt	Ja	Neen	Wanneer
Heb je isolatie geplaatst, bijvoorbeeld in muren, op zolder, onder het dak ...?			
Heb je al eens een energie-audit/energiescan laten uitvoeren?			
Zorg je ervoor dat elektrische apparaten nooit aan of op stand-by blijven staan?			
Maak je gebruik van spaarlampen of LED-verlichting, zowel binnen als buiten?			
Staan er bewegingssensoren op je lampen?			
Houd je rekening met het energielabel wanneer je een toestel aankoopt?			
Moedig je groepen aan om, gelijktijdig hun activiteiten/vergaderingen te doen?			
Zijn de buizen van je verwarming geïsoleerd?			
Gebruik je aangepaste ruimtes volgens de aard van de activiteit en het aantal deelnemers?			
Zet je de thermostaat (soms) een graadje lager?			
Openen en sluiten deuren zich automatisch om warmteverlies te voorkomen?			
Heb je tochtstrips onder de deuren geplaatst om warmteverlies te voorkomen?			
Heb je radiatorfolie aangebracht achter verwarmingselementen?			
Zijn vensters en glasramen voorzien van dubbel glas, driedubbel glas, hoogrendementsglas?			
Staan er spaarknoppen op waterkraantjes en toiletten?			
Verzamel je regenwater voor het toilet, het onderhoud van planten of het kerkhof?			

Notities

.....

Bronnen

FEDERALE OVERHEID

www.belgium.be/nl/leefmilieu

→ Duurzaam consumeren → Energiebesparing

De federale overheid geeft tips over het besparen op energie.

DE STADSWINKEL VZW

www.curbain.be/nl

De Stadswinkel/Brussels Energie Agentschap (ABEA) adviseert alle Brusselaars die in een duurzame stedelijke omgeving willen wonen. Je kunt er o.a. terecht voor energiebesparingen, gebruik van duurzame energie en onderhoud en bescherming van het architecturaal erfgoed.

ENERGIEONDERZOEK ECOKERK

www.ecokerk.be → in in actie?

Energiescan speciaal ontwikkeld voor kerken en andere religieuze gebouwen met een stappenplan op maat van jouw gebouw.

ECOLIFE

www.ecolife.be → oplossingen → verenigingen

Ecolife is een maatschappelijke milieuorganisatie die streeft naar een duurzame wereld door middel van ecologische gedragsverandering. Ze bieden verenigingen verschillende hulpmiddelen om stil te staan bij hun ecologische voetafdruk en wijzen de weg naar een meer ecologische manier van werken.

BROCHURE: 100 TIPS OM ENERGIE TE BESPAREN

www.ibgebim.be

→ Particulieren → Thema's: Energie → Wat is hernieuwbare energie?

→ Publicaties

ERGIELABELS

www.energielabel.be

Elektrische toestellen dragen een energielabel. Dit label drukt de energiescore uit in zogenaamde energieklassen. Deze klassen gaan van 'zeer energiezuinig' (A+++) tot 'zeer energieverwendend' (G)

WATER BESPAREN

www.hydrobru.be → Praktijk → Tips

www.pidpa.be → Over Water → Water en het milieu

Watermaatschappijen geven tips over hoe om te gaan met water

REGENWATER

www.vmm.be

→ water → waterwegwijzer bouwen en verbouwen → hemelwater

Het Waterloket is het informatiepunt van de Vlaamse Milieumaatschappij over duurzaam omgaan met water. Voor subsidies voor het plaatsen van een installatie voor het opvangen van hemelwater kan u terecht bij jouw gemeente.

ECO-EFFICIËNTIE

www.ovam.be → Publicaties

→ Gratis Publicaties → Folder: Eco-Efficiëntie

Wanneer je als vereniging minder water, energie en materiaal gebruikt om hetzelfde te verwezenlijken, dan dalen de kosten. Dat is niet alleen goed voor het milieu, maar ook goed voor jullie portemonnee.

Energie		Kühlschrank
Hersteller Modell		Logo ABC 123
Niedriger Energieverbrauch	A	A+
	B	
	C	
	D	
	E	
	F	
Hoher Verbrauch	G	
Energieverbrauch kWh/Jahr auf der Grundlage von Eigenschaften der Normleistung über 24 h Der tatsächliche Energieverbrauch hängt von der Nutzung und vom Standort des Gerätes ab.		123
Nutzinhalt Kühlteil I Nutzinhalt Gefrierteil I		123 123 A+++
Geräusch dB(A) re 1 pW Ein Datenblatt mit weiteren Geräuschangaben ist in den Prospekten enthalten.		12

Hernieuwbare energie

Aandachtspunt	Ja	Neen	Wanneer
Weet iedereen in jouw gemeenschap wat "hernieuwbare energie" is?			
Gebruik je groene energie om je CO2-uitstoot te beperken?			
Gebruik je hout of biomassa in plaats van fossiele brandstoffen?			
Heb je zonnepanelen, een zonneboiler of windturbines geplaatst?			
Gebruik je geothermie (warmtepomp)?			
Is het gebouw (deels) volgens de principes van lage energie, nulenergie of passiefbouw gebouwd?			

Notities

.....

Bronnen

HET ABC VAN ALTERNATIEVE ENERGIEBRONNEN

www.alternatieve-energie-info.be

www.energiesparen.be/geensciencefiction → woordenlijst

Een onmisbare basis voor iedereen die interesse heeft in het verkleinen van zijn ecologische voetafdruk. Leer meer over de verschillende mogelijkheden van alternatieve energie.

LEVERANCIERS VAN GROENE STROOM

www.greenpeace.org/belgium/nl/groene-stroom

Is je groene stroom wel echt groen en wie zijn de groenste energieleveranciers in Vlaanderen en Brussel?

Greenpeace maakt jaarlijks een ranking van de groenste leveranciers.

SUBSIDIEZOEKER VOOR GROENE INVESTERINGEN IN VLAANDEREN

www.energiesparen.be

Plan je ecologische investeringen aan jouw gebouw? Zoek dan hier op of je in aanmerking komt voor subsidies.

SUBSIDIES VOOR HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

www.ibgebim.be

→ Professionelen → Loket: premies, subsidies en fiscaliteit

Het Brussels Gewest en de federale regering helpen u bij de realisatie van projecten die het milieu helpen beschermen, onder meer het omschakelen naar alternatieve energiebronnen.

Mobiliteit en toerisme/recreatie

Aandachtspunt	Ja	Neen	Wanneer
Moedig je mensen aan om te voet of met de fiets naar de kerk te komen?			
Moedig je het gebruik van het openbaar vervoer aan via het prikbord en andere communicatiekanalen?			
Kies je voor activiteiten en vergaderingen steeds locaties die gemakkelijk bereikbaar zijn zonder auto?			
Is het gebouw gemakkelijk toegankelijk, ook voor bejaarden, blinden, rolstoelgebruikers...?			
Heb je een fietsenrek of voorzie je een plaats waar fietsen veilig gestald kunnen worden?			
Doen de priester, diaken... hun bezoeken te voet of met de fiets?			
Organiseer je carpooling om naar de vieringen, vergaderingen... te gaan?			
Is het gebouw opgenomen in een fiets –of wandelroute?			
Is de kerk erkend als Fietskerk?			

Bronnen

JEZELF BETER VERPLAATSEN

www.leefmilieubrussel.be → Particulieren → Praktische zaken:

Mijn Transport → Zich anders verplaatsen → Publicaties

Zich beter verplaatsen in Brussel: 100 tips om het milieu te sparen bij uw verplaatsingen.

MOBILITEIT IN BRUSSEL

www.mobielbrussel.irisnet.be

Hier vind je informatie omtrent alle mogelijke vervoersmiddelen in de hoofdstad.

EEN AUTO DELEN EN CARPOOLEN

Heb je maar af en toe een auto nodig dan is het systeem van autodelen een goede oplossing. www.cambio.be Carpooling daarentegen betekent dat je een extra passagier mee vervoert op jouw traject. www.carpool.be

BEREKEN JE ROUTE VAN DEUR TOT DEUR MET HET OPENBAAR VERVOER:

www.delijn.be • www.mivb.be • www.nmbs.be

GROENE HALTES IN VLAANDEREN

www.groenehalte.be

Wandelen en openbaar vervoer. Groene Halte draagt bij tot het duurzame groene imago van jouw gemeente of provincie.

BROCHURE: EEN GOEDE FIETSENSTALLING CREËREN

www.leefmilieubrussel.be → professionelen → Vervoerplannen (BVP)

→ Een fietsenstalling installeren

DE EERSTE FIETSKERK VAN VLAANDEREN

www.anna3.be

De begraafplaats en de omgeving van het gebouw

Aandachtspunt	Ja	Neen	Wanneer
Ontwikkelde je groene zones voor fauna en flora rondom het gebouw en de begraafplaats?			
Overweeg je om een gebied voor natuurlijke begravingen in te richten?			
Betrek je de lokale bevolking, waaronder ook kinderen, bij het ontwikkelen van natuurpaden, projecten i.v.m. biodiversiteit en composteren?			
Heb je al overwogen om een gemeenschappelijke tuin in te richten - om de gemeenschap te activeren en voedsel voor minderbedeelden te telen - om bloemen te telen om de kerk te versieren			
Ken je de mogelijkheden van (kerk)gebouwen om een thuis te bieden aan vleermuizen, kerkuilen, ooievaars en andere dieren?			

Bronnen

FEDERALE OVERHEID

www.belgium.be/nl

→ Leefmilieu → Biodiversiteit en natuur → Natuurbeleid: Groen
Portaalsite van waaruit u meer informatie terugvindt in verband met het groenbeleid in België en de verantwoordelijke instanties.

AGENTSCHAP NATUUR EN BOS

www.natuurenbos.be → Over Ons: Projecten → BatAction

Meer informatie over en ondersteuning bij groenprojecten, o.a. het inrichten van kerkzolders voor vleermuizen.

KERKTUINEN IN BELGIË EN NEDERLAND

www.kerktuinen.nl/tuinen/index.html?nieuwmunster.htm

Op 24 augustus 2002 is de Bijbeltuin in Nieuwmunster ingewijd en voor het eerst opengesteld voor het publiek. Deze tuin ligt niet om een kerk maar in de hof van de pastorie.

GROENE BEGRAFENIS

www.groenebegrafenis.be en
www.groeneuitvaart.nl

Ook aan een begrafenis zijn ecologische aspecten verbonden. Zo is het mogelijk om ook op dat moment aandacht te hebben voor het milieu.

ECOLOGISCH TUINIEREN EN BUURTMOESTUINEN

www.velt.be → Publicaties → Producten kiezen

Hier vindt je verschillende publicaties die je meer kunnen vertellen over ecologisch groenbeheer. Een voorbeeld van een buurtmoestuin vind je in Schaarbeek (www.helmetquartierdurable.be → Activiteiten → Jardin partagé), Genk, Gent (www.boersepoort.org) en Sint-Truiden (<http://www.eyes-e-tools.com>).

Informeer bij je eigen gemeenten naar buurttuinen en volkstuintjes

Consumeren met respect voor mens en milieu

Aandachtspunt	Ja	Neen	Wanneer
Gebruik je lokale, seizoensgebonden of fairtrade hapjes en drankjes tijdens bijeenkomsten of op speciale feesten en gelegenheden?			
Gebruik je schoonmaakproducten met een eco-label?			
Schenk je aandacht aan het aankoopbeleid (bijvoorbeeld gerecycleerde materialen, tweedehands of fairtrade producten)?			
Ondersteun je de werking van solidariteitsorganisaties of een tweedehandswinkel/weggeefwinkel/sociale kruidenier?			

Notities

.....

.....

Bronnen

WEGWIJS TUSSEN ALLE LABELS

www.infolabel.be

hét instrument voor bewuste consumenten.

Mini quiz: Ken jij de betekenis van alle labels hieronder?*

EERLIJKE PRODUCTEN VIND JE ONDER MEER BIJ:

- Oxfam www.oxfamwereldwinkels.be
- Fairtrade www.fairtrade.be
- Ethiquable www.ethiquable.coop

MILIEUKOOPWIJZER

www.milieukoopwijzer.be

Je vindt er tips voor een duurzaam aankoopbeleid. Vooral bedoeld voor grootverbruikers.

KRINGLOOPCENTRA IN VLAANDEREN

www.dekringwinkel.be

RECYCLAGE ONDERSTEUNEN

Versillende organisaties verzamelen oude kleren, meubels, speelgoed,... en zijn nog op zoek naar locaties om bijvoorbeeld kledij te verzamelen. Leger des Heils, Damiaanactie, Wereld missiehulp, Oxfam, de Centra voor Algemeen Welzijn, verschillende kringloopwinkels,...

*Van links naar rechts: Europees Biolabel (biologische landbouw) Europees Ecolabel (voor alle producten met een geringere impact op het milieu) Biogarantie (gegarandeerd biologisch product uit België) FSC: Forest Stewardship Council (product afkomstig uit verantwoord beheerde bossen) Max Havelaarlabel (eerlijke handel)

Recycleren en sorteren

Aandachtspunt	Ja	Neen	Wanneer
Heb je sorteer- en/of recyclagefaciliteiten nabij jouw gebedshuis?			
• Voor papier			
• Voor glas			
• Voor PMD			
• Voor organisch afval (GFT)			
• Voor kledij			
Zamel je je eigen afval in (bijvoorbeeld misboekjes na een dienst)?			
Is er nood aan een team vrijwilligers om zwerfvuil in de buurt op te ruimen?			

Notities

Bronnen

WAT TE DOEN MET AFVAL?

www.belgium.be → Leefmilieu → Duurzaam consumeren → Afval

www.leefmilieubrussel.be

→ Particulieren → Afval → Wat kunnen we zelf doen?

Hier vind je meer informatie over het sorteren en recycleren van afval.

VERPAKKING VERMIJDEN

www.leefmilieubrussel.be → Particulieren

→ Thema's: Afval → Wat kunnen we zelf doen? → Publicaties

Brochure: "Minder afval produceren: 100 tips om duurzaam te consumeren"

www.ovam.be → Afval & Materialen → Afvalpreventie

De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) geeft je tal van tips over afval vermijden.

UPCYCLING

Recycleren kennen we allemaal, maar wat is "upcycleren"? Upcycling betekent dat je van een oud product dat je wilt weggooien, best nog iets leuks kan maken, waardoor het weer waardevol wordt. Er bestaan talloze boeken en websites vol upcycling-ideetjes. Wat dacht je van een kapstok gemaakt van een rij sierlijke vorken of een leuk rek van geleverde transportpaletten voor boeken en folders.

CONTAINERPARKEN

Containerparken vallen onder de bevoegdheid van de gemeentes. Raadpleeg (de website van) je gemeente om meer te weten te komen over wat en hoeveel je er kwijt kunt, de openingsuren en reglementen.

Papier en technologie

Aandachtspunt	Ja	Neen	Wanneer
Verspreid je nieuwsbrieven en verslagen van vergaderingen via e-mail om papier (en verzendkosten) te besparen?			
Is er een e-mailadres waarop men vragen kan sturen in verband met het gebedshuis en de gemeenschap?			
Heb je een website om activiteiten aan te kondigen?			
Print je recto verso?			
Gebruik je uitsluitend gerecycleerd papier of papier met FSC-label?			

Notities

.....

.....

Bronnen

OVAM

www.ovam.be

→ Afvalpreventie → Afvalarm consumeren: Afvalarm communiceren

www.ovam.be

→ Afvalpreventie → Op school: Jong geleerd → “Papier en karton”

De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) legt uit hoe papier en karton gerecycleerd wordt, waarom het belangrijk is en geeft je tips over papier- en kartonafval vermijden en sorteren.

MILIEUVRIENDELIJK PAPIER

www.milieukoopwijzer.be → Papier & Papierwaren

Milieuwijzer klasseert de verschillende merken van gerecycleerd papier volgens hun milieuvriendelijkheid.

MILIEUVRIENDELIJK PRINTEN

www.ecofont.com/nl

Ecofont ‘schiet’ bij het printen gaatjes in de letters die u getypt heeft.

Informereren en promoten

Aandachtspunt	Ja	Neen	Wanneer
Nodig je mensen van milieuorganisaties uit om te komen spreken voor jouw gemeenschap? (bijvoorbeeld tijdens de Open Kerkendagen)			
Geef je informatie over milieukwesties op je infoborden en website?			
Bespreek je ecologische thema's tijdens erediensten of activiteiten?			
Sensibiliseer je de jongeren van de gemeenschap over duurzaamheid?			
Heeft de parochie een studiegroep waar ecologie aan bod komt?			
Is er in de gemeenschap of in de kerkfabriek een verantwoordelijke voor duurzaamheid?			

Notities

.....

Educatief en inspirerend materiaal

FILM

YOUTUBE

Interessante zoektermen op de filmpjessite Youtube zijn WWF Channel, Greenpeace België, Story of Stuff, Bond Beter leefmilieu

HOME (2009)

Prachtige beelden van topfotograaf Yann Arthus-Bertrand laten de kijker achter met een mengeling van bewondering voor en grote bezorgdheid om onze planeet. Ook te bekijken via Youtube.

AN INCONVENIENT TRUTH – A GLOBAL WARNING – THE DOCUMENTARY (2006)

De beroemde film van 'klimaatgoeroe' Al Gore eindigt met een reeks praktische tips

THE AGE OF STUPID (2009)

Knappe mix van fictie en zes echte documentaires die tonen hoe mensen op verschillende continenten nu al de klimaatverandering voelen.

Bij Bevrijdingsfilms (www.bevrijdingsfilms.be) kan je deze en vele andere films over milieu en andere thema's huren. Ook projectie-materiaal kan je er eventueel lenen.

SPEL

BEREKEN JE ECOLOGISCHE VOETAFDruk

www.wwf-footprint.be/nl

HET GROENE VOETEN SPEL

www.at-a-lanta.nl/groenevoeten.html

Een spel over milieu, economie, verdeling van voedsel, klimaatverandering en de mondiale voetafdruk.

POSTERS, FLYERS EN PUBLICATIES

ECOKERK

www.ecokerk.be → Zin in actie?

Ecokerk is gespecialiseerd in het snijpunt tussen levensbeschouwing en duurzaamheid en biedt heel wat (gratis) materiaal aan:

POSTER: "HIER WERKEN WE AAN EEN ECOKERK"

**BANNER EN GEVELPLAATJE
"DEZE KERK MEENT HET"
VOOR FAIR
TRADEGEMEENSCHAPPEN**

**BOEK: ZORG VOOR DE SCHEPPING.
INSPIRATIEBOEK VOOR
ECOSPIRITUALITEIT.**

Bestellen via Ecokerk@netrv.be

POSTER: "WATERVOETAFDruk"

www.watervoetafdruk.be/poster

EDUCATIEF MATERIAAL OVER EERLIJKE HANDEL

www.oxfamwereldwinkels.be → Vorming → Infomateriaal

Oxfam leert je meer over eerlijke handel, organiseert infoavonden en stelt infomateriaal ter beschikking. Bij de wereldwinkels kan je je ook (wijn)glazen en tassen lenen om tijdens je eerlijke recepties te gebruiken

www.maxhavelaar.be

Max Havelaar België ontwikkelt informatiemateriaal over en promotiemateriaal voor een eerlijke handel.

www.fairtradegemeenten.be → Promotiemateriaal

De website van fairtradegemeenten geeft een pak informatie over eerlijke handel, maar je kan er onder meer ook zelf een affiche ontwerpen.

NATIONAL GEOGRAPHIC

<http://education.nationalgeographic.com/education>

Onder meer informatie over klimaatverandering en milieu. Je vindt er een groene gids voor al je activiteiten, videomateriaal, interessante artikels, quizzes, spelletjes...

CAMPAGNEMATERIAAL "GROENE ENERGIE IS GEEN SCIENCE FICTION"

www.energiesparen.be/geensciencefiction/campagnemateriaal.html

Deze campagne van de Vlaamse overheid informeert het publiek over groene stroom.

Onze persoonlijke uitdaging

Wij geven ons gebouw nu ... op 10 op duurzaamheid.
Ons streefdoel is op 10!

Daarom zetten we ons het komende jaar extra in voor de volgende aandachtspunten (minstens 3)

.....

.....

.....

Ondersteuning van projecten

Wil jij ook 10 op 10 voor duurzaamheid? Volgende organisaties kunnen je helpen.

STICHTING VOOR DE TOEKOMSTIGE GENERATIES

www.stg.be → Projecten ondersteunen

Ondersteuning van projecten in verband met duurzame ontwikkeling.

GREEN VZW: EDUCATIEVE PAKKETTEN ECOLOGIE

www.greenbelgium.org

Sinds 1997 ontwikkelt en begeleidt GREEN vzw projecten, vormingen en lespakketten rond water, energie, mobiliteit, duurzame consumptie, natuur... De vzw stelt expertise ter beschikking van derden.

NATUUR- EN MILIEUEDUCATIE

www.lne.be

→ Thema's: Natuur- en milieueducatie → Educatief materiaal.

De Vlaamse milieuadministratie: natuur- en milieueducatie voor onder andere sociaal-culturele verenigingen.

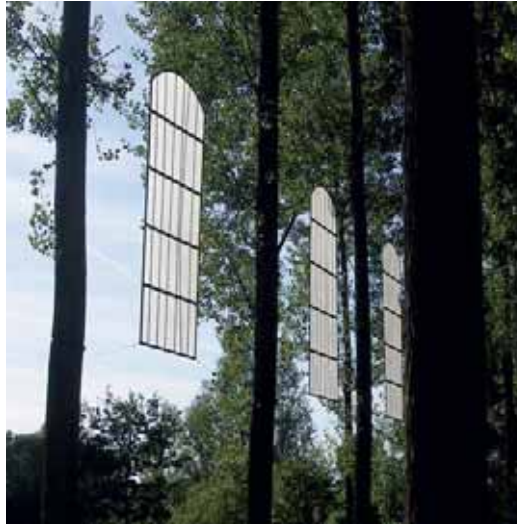
YOTB

www.yotb.be

Het gebruik van heel wat kerken, kloosters en andere religieuze gebouwen is een grote uitdaging voor de nabije toekomst. Aan de ene kant dreigt leegstand. Aan de andere kant leven we in een samenleving waar de vraag naar zingeving en betekenis steeds luider klinkt. Yotb begeleidt groepen in de zoektocht naar een zinvolle invulling van religieus erfgoed, gegroeid uit het bekende Yotproject in de Magdalenakerk te Brugge.

Bronnen De "Groene Gids voor Gebedshuizen" is gebaseerd op "The Parish Green Guide – Caring for God's creation." Wij willen de Kerk van Wales oprecht bedanken voor haar toelating om haar werk te gebruiken.

Herziene en uitgebreide editie van "Groene Gids voor onze kerken". Deze gids wordt regelmatig herzien, verbeterd en uitgebreid op basis van jouw bijdragen. Aarzel dus niet om ons te contacteren met opmerkingen (info@openkerken.be of ecokerk@netrv.be).

If heritage is to have meaning, either to the present or the future generations, then it must be made accessible and relevant to those who wish to experience it.

Garrod & Fyall, 2000

